

Р. В. Разумний, О. О. Фастовець, Є. Л. Альберт

*Державний заклад “Дніпропетровська медична академія
Міністерства охорони здоров’я України”, м. Дніпро***ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ АНГЛОМОВНИХ СТУДЕНТІВ-
СТОМАТОЛОГІВ НА ПРОФІЛЬНИХ КАФЕДРАХ ТА ШЛЯХИ
ЇХ ВИРІШЕННЯ**

R. V. Razumnyi, O. O. Fastovets, Ye. L. Albert

*Dnipropetrovsk Medical Academy, Dnipro***PROBLEMS OF TRAINING OF ENGLISH STUDENTS-DENTISTS ON
PROFESSIONAL DEPARTMENTS AND WAYS OF THEIR SOLUTION**

Мета роботи – визначити проблеми підготовки англomовних студентів-іноземців, які навчаються за спеціальністю “Стоматологія”, на профільних кафедрах та запропонувати шляхи їх вирішення.

Основна частина. Складність навчання англomовних студентів-іноземців полягає у необхідності здійснювати навчально-пізнавальну діяльність засобами нерідної мови у нерідному матеріальному та соціокультурному середовищі. Заміна інформаційного підходу освітніх програм зі стоматологічних дисциплін на компетентнісний передбачає формування в англomовного студента готовності використовувати отримані знання, уміння й навички для вирішення практичних завдань у процесі подальшої професійної діяльності.

Висновок. В умовах сьогодення забезпечити практично орієнтований підхід серед англomовних студентів-стоматологів дозволяє дискретна подача матеріалу, збільшення наочності навчального процесу, залучення симуляційних технологій для оволодіння практичними навичками.

Ключові слова: вища стоматологічна освіта; англomовна форма навчання; методичні підходи.

The aim of the work – to determine the problems of training of English-speaking foreign students studying in the field of Dentistry, on the professional departments and to propose ways to solve them.

The main body. The complexity of teaching English-speaking foreign students is the need to carry out educational and cognitive activities by means of non-native language in a non-material and socio-cultural environment. Replacement of the informational approach of educational programs in dental disciplines to competence involves the formation of an English-speaking student's readiness to use the acquired knowledge and skills to solve practical problems in the process of further professional activity.

Conclusion. In today's conditions, providing a practically oriented approach to English-speaking students in dentistry allows for discrete delivery of material, increased visualization of the learning process, and the use of simulation technologies for mastering practical skills.

Key words: higher dental education; English-language form of teaching; methodical approaches.

Вступ. Глобальна криза медичних кадрів останніми роками набула транснаціонального масштабу і полягає не тільки в їх нестачі, а й в невідповідності між компетенціями, потребами і фінансами. Водночас в Україні сьогодні відбуваються активні процеси із забезпечення європейського вектора розвитку держави, зокрема це стосується і реформування системи підготовки професійних медичних кадрів, орієнтованих на високі стандарти надання якісної допомоги населенню, що робить її конкурентоздатною щодо надання освітніх послуг і має перспективи розвитку та закріплення цієї високо-

інтелектуальної діяльності, яка здатна приносити непогані прибутки для країни [1, 2].

Виходячи з вищесказаного, одним із пріоритетних напрямків реформування вищої медичної школи на сучасному етапі розвитку є створення порівнянності національних систем навчання задля підтримки академічної мобільності та спільних освітніх програм і досліджень. З цих позицій цілком виправданим є навчання в українських вищах студентів-іноземців англійською мовою, яка натеper є універсальним комунікативним засобом. Одночасно відчутна стійка тенденція до збільшення кількості англomовних студентів, зокрема за спе-

ціальністю “Стоматологія”, потребує формування нових методичних підходів, які враховують не тільки мовну, а й мотиваційну та методичну специфіку.

Мета роботи – визначити проблеми підготовки англомовних студентів-іноземців, які навчаються за спеціальністю “Стоматологія”, на профільних кафедрах та запропонувати шляхи їх вирішення.

Основна частина. В першу чергу, проблема навчання студентів-іноземців полягає в здатності здійснювати навчально-пізнавальну діяльність засобами нерідної мови у нерідному матеріальному та соціокультурному середовищі. Вона має три взаємопов’язаних компоненти – мовний, загальнонауковий та адаптаційний [3]. Проблема ускладнюється ще й тим, що англійська мова не є для них рідною, тому що наші студенти – це, переважно, вихідці з країн Близького Сходу. Отже, в них загальнонауковий компонент пов’язаний з англійською мовою, тоді як адаптаційний – з необхідністю опанування української. Більш того, для ведення хворих на стоматологічних кафедрах бажане вільне спілкування з ними. Залучення викладача як перекладача зменшує самостійну участь студента в практичній діяльності, в якій вони так зацікавлені. Отже, виникає потреба навчання української мови на початкових курсах, що, по-перше, полегшить адаптацію іноземців до українського соціуму, та, по-друге, опосередковано дасть можливість підвищити якість засвоєння професійних навичок на стоматологічних кафедрах.

Стосовно теоретичної підготовки натеper не існує браку інформації, тим більш англійською мовою, завдяки можливостям інтернету. Проте виникає інша проблема, що полягає в здатності студента відібрати той навчальний матеріал, який йому необхідний за якістю та рівнем сприйняття. Виходячи з цих позицій, роль лекцій у навчальному процесі важко переоцінити. Натеper їх функція змінилась з інформативної на установчу; ту, що систематизує та узагальнює. Для іноземних студентів ми наголошуємо на необхідності дискретної, максимально наочної подачі матеріалу під час лекцій, що зумовлено, насамперед, тим же мовним бар’єром. Окрім того, особливостями роботи з англомовними іноземцями є необхідність додаткових мікролекцій під час практичних занять, побудованих за принципом дискусії-спілкування. Мета їх проведення – контроль правильності трактування та засвоєння певних понять, методик, алгоритмів тощо.

Останнім часом для оцінки підготовки студентів, зокрема англомовної форми навчання, під час

державної атестації застосовуються тести формату А, які являють собою ситуаційну задачу з 5 дискреторами, один з яких правильна відповідь. Ми використовуємо дані тести як форму модельного об’єкта навчання, поруч з прийомом хворих як емпіричних об’єктів. Вони адаптовані нами також для вхідних, вихідних та проміжних контролів, починаючи з 2 курсу. Згідно з нашим досвідом, рівень написання тестів у середньому відповідає успішності студента за іншими критеріями.

Певні складнощі виникають з невідповідністю термінології з англомовної літератури та перекладу вітчизняних першоджерел, що, з одного боку, пов’язано із різницею лінгвістичної складової медичних термінів [4], з іншого – обумовлено різними методичними підходами у викладанні стоматологічних дисциплін за кордоном та згідно з положеннями власної стоматологічної школи.

Безумовно, за умов складнощів перекладу, з яких витікає проблема із розумінням деяких практичних питань, головний принцип роботи з англомовними студентами на профільних кафедрах, який ми прагнемо максимально відтворити, це наочність, про що вже йшла мова в попередніх публікаціях [5]. Це вимагає від нас розширення матеріальної бази, що включає створення різноманітних моделей, приладів, фантомів тощо, а також збільшення наочності лікувально-діагностичного та технологічного процесу, що передбачає показові розгляди та прийом хворих, роботу в спеціалізованих підрозділах (зуботехнічна лабораторія, ливарна та ін.), застосування навчальних відеофільмів, презентацій, що в сукупності приводить до суттєво більш якісної підготовки студентів.

Проте головною відмінністю стоматологічних дисциплін від інших медичних є потреба в досконалому опануванні мануальних навичок. Переходячи до професійної підготовки англомовних студентів, зазначимо, що сучасні тенденції розвитку медичної освіти вимагають заміни інформаційного підходу освітніх програм на компетентнісний, який передбачає формування у студента-стоматолога готовності використовувати отримані знання, уміння й навички для вирішення практичних завдань у процесі професійної діяльності. Відповідно до цього, згідно з новою програмою навчання фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 221 “Стоматологія” освітньої кваліфікації “Магістр стоматології”, професійної кваліфікації “Лікар-стоматолог”, особлива увага приділяється рівню компетенцій, як загальних, так і спеціаль-

них (фахових). Сучасне уявлення про підготовку магістра стоматології передбачає не вплив того, хто навчає, на того, хто навчається, а насамперед, формування особистості, що характеризується компетентностями, тобто здатністю до різного роду діяльності. Відповідно до матриці, компетенції потребують певних знань, умінь, комунікацій, а також автономії і відповідальності. Отже, незважаючи на нові формулювання, як і раніше, кінцевий успіх у виконанні поставленої освітньої мети досягається за умови реалізації всіх ланок педагогічної тріади “знання – уміння – навички”.

Як показує наш досвід, в умовах сьогодення забезпечити такий практично орієнтований підхід у стоматології дозволяє лише симуляційне навчання, що включає заходи, спрямовані на відпрацювання практичних навичок, алгоритмів та комунікацій із застосуванням фантомів та симуляторів. Необхідність у впровадженні симуляційних технологій для студентів-іноземців англомовної форми навчання зумовлена тим, що забезпечити їм реальний доступ до пацієнтів практично неможливо. Причини різні: складність стоматологічних втручань; вибагливість хворих, які не бажають бачити як лікарів студентів-іноземців; наявність в останніх страху перед маніпуляціями на людині; до того ж мовний бар'єр. З іншого боку, зрозуміло, що підготовка кваліфікованого лікаря-стоматолога неможлива без відпрацювання практичних навичок. Так, згідно з результатами проведеного нами опитування, серед 124 англомовних студентів лише 12,1 % з них зазнають певних труднощів щодо теоретичної підготовки, тоді як 54,0 % говорять про дефіцит практичної складової на заняттях зі стоматологічних дисциплін.

Вирішенню означеної проблеми допомогло впровадження симуляційних технологій у навчальний процес ДЗ “ДМА”, де в 2013 р. з'явився перший клас із 10 фантомів-тренажерів, що повністю імітують зубощелепний апарат людини, та дозволяють проведення стоматологічних маніпуляцій. Змінні блоки різної комплектації дозволяють відпрацювати мануальні навички з усіх розділів стоматології, зокрема ті, що включені до галузевих стандартів вищої освіти – освітньо-професійної програми ОПП та освітньо-кваліфікаційної характеристики ОКХ. Більш того, застосування методу кейс-стаді, тобто доповнення імітації ситуації в порожнині рота на фантомі суб'єктивними та об'єктивними даними обстеження, сприяє формуванню клінічної компетентності студента. При цьому не доводиться чекати на “тематичних” пацієнтів, тому що

будь-коли можна змоделювати необхідну клінічну ситуацію і відтворити її стільки разів, скільки потрібно для набуття необхідного рівня компетентності всіма студентами в групі.

Позитивні результати такої практики сприяли подальшому зростанню кількості фантомів в арсеналі усіх кафедр стоматологічного профілю, і натеper академією придбано 75 фантомів-тренажерів та 36 фантомів для відпрацювання практичних навичок, пов'язаних із місцевим знеболенням, які розташовані на кафедрах стоматологічного профілю. Більш того, в 2017 р. рішенням вченої ради ДЗ “ДМА” було прийнято рішення про створення міжкафедрального симуляційного центру для підготовки студентів-стоматологів, на базі якого в червні 2018 р. вже відбувалися випускні іспити.

Зауважимо, що, крім високої результативності, симуляційне навчання затребуване англомовними студентами-іноземцями ще й тому, що атестація в їх країнах передбачає демонстрацію оволодіння мануальними навичками на таких же фантомах в тому ж форматі. В цьому зв'язку зазначимо, що в 2017 р. вперше випускний комплексний практичного-орієнтований іспит зі стоматології проведений у нашому виші за принципами OSCE (Objective structured clinical examination), що передбачає використання стандартизованих клінічних ситуацій із залученням акторів-імітаторів і застосуванням фантомів-тренажерів. І це цілком зрозуміло, тому що зміна освітніх пріоритетів потребує інновацій не тільки у навчальному процесі, але й в засобах контролю якості його проведення. В той же час модернізована побудова практично-орієнтованої частини випускного іспиту цілком відповідає вимогам, що до неї надаються. Вона повною мірою дозволяє ефективно оцінити рівень практичної підготовки майбутніх фахівців на посаді лікаря-стоматолога відповідно до кваліфікаційної характеристики [6].

На останнє, слід наголосити, що попри всі переваги симуляційного навчання воно не є панацеєю, а повинне лише передувати та доповнювати клінічний досвід. Безсумнівним є те, що воно дозволяє майбутньому стоматологу опанувати практичні навички шляхом проб та помилок, що надалі забезпечить впевнену та ефективну роботу з пацієнтом.

Більш того, становлення світового освітнього простору зумовлене необхідністю академічної і професійної мобільності, робить актуальною проблемі збереження самобутності вітчизняної освіти в епоху глобалізації. На наш погляд, ми з повним правом можемо пишатися практичною спрямова-

ністю навчання на стоматологічних кафедрах, коли студент, на відміну від закордонних вишів, має можливість працювати з хворим.

Висновки. Кількість іноземних студентів англійської форми навчання має тенденцію до збільшення, що пов'язано з глобалізацією освіти та конкурентоспроможністю освітніх послуг в Україні. Забезпечити якість професійної підготовки можливо лише за умови перетворення іноземних студентів англійської форми навчання з об'єктів навчання у суб'єкти шляхом застосування інноваційних інтерактивних форм освітньої діяльності. Можливим шляхом вирішення проблеми, що ви-

никла, є заміна інформаційного підходу освітніх програм на компетентнісний, який передбачає формування у студента-стоматолога готовності використовувати отримані знання, уміння й навички для вирішення практичних завдань у процесі професійної діяльності. Як показує наш досвід, в умовах сьогодення забезпечити такий практично орієнтований підхід серед англійських студентів-стоматологів дозволяє дискретна подача матеріалу, збільшення наочності навчального процесу, залучення симуляційних технологій з метою оволодіння практичними навичками.

Список літератури

1. Вороненко Ю. В. Напрями розвитку системи медичної освіти в Україні: погляд у майбутнє / Ю. В. Вороненко // Медична освіта. – 2017. – № 3. – С. 32–35.
2. Добрянський І. Боротьба за іноземних студентів: чекати не можна / І. Добрянський, О. Наумець // Освіта і управління. – 2011. – № 1. – С. 65–72.
3. Сурыгин А. И. Основы теории обучения на неродном для учащихся языке / А. И. Сурыгин. – СПб. : Издательство “Златоуст”, 2000. – 233 с.
4. Шевченко Л. І. Синкретизм стоматологічної термінології в науковій репрезентації медичного знання / Л. І. Шев-

ченко, В. І. Шматко // Актуальні проблеми української лінгвістики: теорія і практика. – 2016. – № 33. – С. 125–133.

5. Методичні аспекти покращення підготовки студентів-випускників з ортопедичної стоматології до практично-орієнтованого та тестового ліцензійного іспитів / І. В. Машейко, П. Г. Герасимчук, Р. Ю. Матвеєнко [та ін.] // Медична освіта. – 2018. – № 1. – С. 35–38.

6. Манащук Н. В. Державна атестація випускників-стоматологів в умовах кредитно-трансферної системи / Н. В. Манащук, Н. В. Чорний, А. В. Чорний // Медична освіта. – 2016. – № 1. – С. 82–84.

References

1. Voronenko, Yu.V. (2017). Napriamy rozvytku systemy medychnoi osvity v Ukraini: pohliad u maibutnie [Directions of development of medical education system in Ukraine: a view to the future]. *Medychna osvita – Medical Education*, 3, 32-35 [in Ukrainian].
2. Dobrianskyi, I., & Naumets, O. (2011). Borotba za inozemnykh studentiv: chekaty ne mozhna [The struggle for foreign students: one can not wait]. *Osvita i upravlinnia – Education and Management*, 1, 65-72 [in Ukrainian].
3. Surygin, A.I. (2000). *Osnovy teorii obucheniya na nerodnom dlya uchashchykhysya yazyke* [Fundamentals of the theory of learning in non-native language for students]. Saint-Petersburg: Izdatelstvo “Zlatoust” [in Russian].
4. Shevchenko, L.I., & Shmatko, V.I. (2016). Synkretyzm stomatolohichnoi terminolohii v naukovi reprezentatsii medychnoho znannia [Syncretism of dental terminology in the scientific representation of medical knowledge]. *Aktualni*

problemy ukrainskoi linhvistyky: teoriia i praktyka – Current Problems of Ukrainian Linguistics: Theory and Practice, 33, 125-133 [in Ukrainian].

5. Masheiko, I.V., Herasymchuk, P.H., Matvieienko, R.Yu., Mamedov, R.V., & Krivchuk, O.A. (2018). Metodychni aspekty pokrashchennia pidhotovky studentiv-vypusknikiv z ortopedychnoi stomatolohii do praktychno-orientovanoho ta testovoho litsenziinoho ispytiv [Methodological aspects of improving the training of graduate students from orthopedic dentistry to practical-oriented and test licensed exams]. *Medychna osvita – Medical Education*, 1, 35-38 [in Ukrainian].

6. Manashchuk, N.V., Chornyi, N.V., & Chornyi, A.V. (2016). Derzhavna atestatsiia vypusknikiv-stomatolohiv v umovakh kredytno-transfernoi systemy. *Medychna osvita – Medical Education*, 1, 82-84 [in Ukrainian].

Отримано 01.08.18

Електронна адреса для листування: fastovets.e@ex.ua